

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВОРОНЖАК ПАВЛО ВІКТОРОВИЧ

УДК 65.014: 334.716.001.76 (043.3/.5)

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ
СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному політехнічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Філіппова Світлана Валеріївна,
Одеський національний політехнічний університет,
директор Інституту бізнесу, економіки та
інформаційних технологій.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Іванов Юрій Борисович,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем
розвитку НАН України,
заступник директора з наукової роботи;

доктор економічних наук, доцент
Погорелов Юрій Сергійович,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка МОН України,
завідувач кафедри обліку і аудиту.

Захист відбудеться «01» грудня 2016 р. о 13³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.052.10 в Одеському національному політехнічному університеті за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного політехнічного університету за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

Автореферат розісланий «31» жовтня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Б. Свінарьова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стратегічне управління інноваційним розвитком промислових підприємств в умовах зростання обсягу інформації та кола управлінських завдань, що ускладнюють процеси та функціональне наповнення управління, здійснюється на тлі бурхливого розвитку інфокомунікаційних та інформаційних технологій. Це потребує розроблення нових організаційних та економічних інструментів, здатних забезпечити результативність інноваційного розвитку та його стратегії, одночасно компенсуючи їх ускладнення за рахунок застосування розумних (смайт-) технологій. Це об'єктивно обумовлене стрімким розвитком новітніх смайт-технологій та підходів, що активізують інноваційний пошук в цілому і, водночас, компенсують ускладнення і зростання трудомісткості окремих управлінських функцій, зокрема стратегічного управління.

Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства останнім часом досліджувала значна кількість вітчизняних вчених, зокрема, Є. Бельтюков, А. Бутенко, М. Войнаренко, В. Геєць, А. Гречан, В. Гриньова, В. Захарченко, С. Ілляшенко, Ю. Іванов, О. Кузьмін, Т. Лепейко, М. Меркулов, П. Микитюк, Й. Петрович, Ю. Погорелов, Н. Рудь, Л. Смоляр, Л. Федулова, С. Філіппова, С. Харічков, Н. Чухрай, М. Шарко, Ю. Шипуліна, О. Ястремська, А. Яковлев. Проте, удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку підприємства з активізаційно-компенсаторних позицій майже не розглядається. Недостатньо досліджено і зміни стратегічного управління інноваційним розвитком вітчизняних промислових підприємств, можливості та інтелектуальні потреби останніх щодо організаційно-економічного управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку. Відсутні теоретико-методичні та прикладні розробки його удосконалення на підставі смайт-підходу, здатні активізувати інноваційний пошук і компенсувати ускладнення та зростання трудомісткості стратегії. Зважаючи на це, існує потреба у розробленні теоретико-методичного базису та прикладних засад удосконалення управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства на підставі активізаційно-компенсаторного смайт-підходу. Зазначене зумовило вибір теми дисертації, її мету, завдання, предмет, структуру та напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до планів науково-дослідних робіт Одеського національного політехнічного університету в межах держбюджетних тем: «Організаційно-економічне забезпечення комерціалізації результатів науково-технічних досліджень вищих навчальних закладів та їх наукових підрозділів, що сприяють інноваційному розвитку України» (номер державної реєстрації 0109U008455, 2010-2012 рр.), де автором типологізовано чинники впливу на стратегію інноваційного розвитку промислового підприємства, обґрунтовано характер та наслідки їх впливу; «Розробка теоретико-методологічних засад формування системи економічної безпеки підприємств структуроформуєчих галузей реального сектора економіки регіону з використанням чинника вартості підприємства» (номер державної реєстрації 0112U002912, 2011-2014 рр.), де автором оцінено передумови, перешкоди та домінанти розвитку організаційно-

економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку на підприємствах; «Методологія та управлінський інструментарій забезпечення економічно-безпечного інноваційного розвитку підприємств промислового сектора на основі інтеграції освіти, науки та виробництва» (номер державної реєстрації 0115U000408, 2015-2017 рр.), де автором розроблено концептуальну модель та науково-методичні положення щодо активізаційно-компенсаторного смарт-підходу до удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства; госпдогвірної теми «Розробка заходів з формування системи управління розвитком підприємства та її інструментально-методичного забезпечення», де автором надано характеристику та класифіковано організаційно-економічний управлінський інструментарій стратегії інноваційного розвитку підприємства (№ 1644-82, 2011-2013 рр.). Дисертант приймав участь в НДР як співвиконавець (довідка № 1868/82-06 від 23.07.2015 р.). Теми відповідають напряму Одеського національного політехнічного університету з переліку пріоритетних тематичних напрямів ВНЗ та наукових установ, затверджених наказом МОН України № 535 від 07.06.2011 р.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в розробленні та обґрунтуванні теоретичних положень, методичних підходів і рекомендацій щодо багаторівневого забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства управлінськими організаційними та економічними інструментами активізаційно-компенсаторного призначення.

Досягнення мети роботи зумовило необхідність вирішення *завдань*:

- узагальнити науковий базис інноваційного розвитку промислового підприємства, визначити семантичне коло дефініції інноваційного розвитку та обґрунтувати його якісні зміни як об'єкту стратегічного управління;
- типологізувати чинники, що впливають на стратегію інноваційного розвитку промислового підприємства, обґрунтувати характер і наслідки їх впливу;
- надати змістовну характеристику та класифікувати організаційно-економічний управлінський інструментарій стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства;
- проаналізувати стан, тенденції інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств, визначити його економіко-організаційні перешкоди;
- обґрунтувати зміни стратегічного управління інноваційним розвитком на вітчизняних промислових підприємствах; оцінити їх можливості та потреби щодо удосконалення організаційно-економічного управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку, податкового регулювання та стимулювання;
- обґрунтувати смарт-підхід щодо удосконалення управлінського організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства, розробити його концептуальну модель;
- розробити методичні підходи до багаторівневого забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства розумними активізаційними та компенсаторними управлінськими інструментами, а також рекомендації щодо їх функціональної змістовності та застосування;

– систематизувати показники смарт-контролювання інноваційного розвитку та оцінювання результативності застосування управлінських інструментів стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства.

Об'єктом дослідження виступає процес забезпечення стратегічного управління інноваційним розвитком промислового підприємства розумним управлінським організаційно-економічним інструментарієм.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні засади багаторівневого забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства активізаційними і компенсаторними управлінськими інструментами.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використані такі *методи*: наукової абстракції, ретроспективного аналізу та емпіричного дослідження – при вивченні наукового базису інноваційного розвитку підприємств, обґрунтуванні його якісних змін як об'єкту стратегічного управління; економіко-статистичного та порівняльного аналізу – при дослідженні тенденцій та економіко-організаційних перешкод інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств; групування та системно-структурного аналізу – для формування підходів до типологізації чинників, що впливають на стратегію інноваційного розвитку промислового підприємства, обґрунтування характеру і наслідків впливу, структурно-логічного аналізу, узагальнення та систематизації – для змістовної характеристики і класифікації організаційно-економічного управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства; експертного опитування, порівняння, узагальнення і формалізації – при дослідженні змін стратегічного управління інноваційним розвитком на вітчизняних промислових підприємствах, їх можливостей та інтелектуальних потреб щодо удосконалення організаційно-економічного управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку, податкового регулювання та стимулювання; кабінетно-польових досліджень, відкритого анкетування, діалектичного і порівняльного – при оцінюванні інтелектуальних потреб підприємств щодо стратегії їх інноваційного розвитку; структурно-логічного моделювання – при розробленні концептуальної моделі багаторівневого забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства розумними організаційними і економічними інструментами, «Innovation Scorecard» – при систематизації показників їх оцінювання, смарт-контролювання інноваційного розвитку; системний підхід – для цільового вибору функціональної змістовності активізаційних та компенсаторних управлінських інструментів стратегії інноваційного розвитку; логічний – для побудови структури дослідження.

Інформаційну базу дослідження утворили праці вітчизняних і зарубіжних вчених, фахівців-практиків з проблематики дослідження, чинне законодавство і нормативно-правові акти, дані державної служби статистики України, звітність інноваційно-активних промислових підприємств, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні теоретико-методичного підґрунтя багаторівневого забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства активізаційними і компенсаторними управлінськими організаційними та економічними інструментами та рекомендацій щодо їх цільового застосування.

Найбільш вагомими науковими результатами, що становлять наукову новизну:
вперше:

– розроблено та обґрунтовано *активізаційно-компенсаторний смарт-підхід щодо удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства*, сутність якого полягає у системному розробленні управлінського інструментарію стратегії, який активізує інноваційне мислення та інноваційний пошук персоналу підприємства за всіма етапами життєвого циклу стратегії, водночас компенсує зростання функціоналу та трудомісткості зазначених процесів, а відповідна багаторівнева концептуальна модель висвітлює ієрархічність удосконалення за чотирма рівнями управління інноваційним розвитком: загальнодержавним, регіональним, рівнями підприємства і його підсистем (науково-технічні дослідження, виробництво, управління);

удосконалено:

– *типологію чинників, що впливають на стратегію інноваційного розвитку підприємства*, яка відрізняється тим, що: а) виділяє дві групи чинників впливу (на процес інноваційного розвитку як об'єкт стратегічного управління та на стратегію як інструмент); б) враховує інформатизацію, проривні технології, глобалізацію як нові стратегіюутворюючі чинники; в) робить акцент на вибір виду і підвиду стратегії, кращих для трьох підсистем промислового підприємства (науково-технічних досліджень, виробництва, управління) одночасно;

– *класифікацію управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку підприємства*, яка відрізняється виділенням двох типів ознак: загальнотеоретичних, пов'язаних з відношенням суб'єкта стратегування до підприємства, охопленням інноваційного процесу, природою і тривалістю використання інструменту, рівнем централізації інформаційно-аналітичного забезпечення, розміром підприємства, ознак практичної площини, пов'язаних з життєвим циклом стратегії та впливом на інноваційну діяльність підприємства);

– *теоретичне обґрунтування якісних змін інноваційного розвитку промислового підприємства як об'єкту стратегічного управління*, яке, на відміну від відомих підходів, містить розширене аналізування його економіко-організаційних перешкод, які виникають внаслідок застосування в управлінні складних та трудомістких смарт-технологій управління, що утворюють вплив технологічної складової НТП і розвиток смарт-інновацій;

– *обґрунтування змін стратегічного управління інноваційним розвитком на вітчизняних промислових підприємствах*, на відміну від існуючих, поєднує інформаційно-комунікаційні можливості підприємств в частині технологій інформаційного забезпечення управління з їх інтелектуальними потребами щодо організаційно-економічного управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку в частині розумних технологій управління, що втілюється в ключові компетентності персоналу та необхідність дотримання принципів розумності, компенсаторності та часової гармонійності;

дістало подальшого розвитку:

– *методичне забезпечення стратегічного управління інноваційно-активного промислового підприємства*, яке відрізняється тим, що: а) методичний підхід

передбачає багаторівневе забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства розумними активізаційними та компенсаторними управлінськими інструментами, а також б) містить рекомендації щодо їх функціональної змістовності та цільового застосування;

– наукове підґрунтя контролювання інноваційного розвитку промислового підприємства, яке доповнює характеристика смарт-контролювання його інноваційного розвитку та система показників оцінювання результативності застосування управлінських інструментів стратегії інноваційного розвитку;

– економічний понятійно-категорійний апарат управління підприємством в частині визначення семантичного кола дефініції інноваційного розвитку, де до відомих дефініцій інноваційного процесу, його складових та характеристик додані поняття інноваційних змін, інноваційності персоналу підприємства, його інноваційного мислення та інноваційної культури.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці методично завершених рекомендацій щодо забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства організаційно-економічним інструментарієм, який дозволяє керівництву удосконалити процес стратегічного управління на підставі смарт-підходу і підвищити результативність інноваційного розвитку. Рекомендації впроваджені ПП «Айтекс» (довідка б/н від 27.11.15 р.), ТОВ «ІПГ МАЙСТЕР» (довідка № 1087/1 від 20.11.15 р.), ТОВ «ЕЛ-ІТЕКС» (довідка № 8544 від 10.09.15 р.). Результати дисертації використано в навчальному процесі Одеського національного політехнічного університету МОН України при підготовці навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Стратегічне управління інноваційним розвитком виробничого підприємства», «Інноваційний розвиток» (довідка № 1863/82-06 від 23.07.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до забезпечення стратегічного управління інноваційним розвитком промислового підприємства розумним управлінським інструментарієм. Всі наукові результати, викладені в дисертації, одержано автором особисто. З наукових публікацій, виданих в співавторстві, у роботі використані лише ті положення, що складають його індивідуальний внесок, який зазначений в авторефераті у переліку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати виконаного дослідження доповідались на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті» (м. Одеса, 2015 р.), «Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика» (м. Кіровоград, 2015 р.), «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (м. Одеса, 2015 р.), «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті» (м. Одеса, 2014 р.), «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (м. Одеса, 2014 р.), «Перспективні напрямки економічної науки» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.), Українсько-японська конференція з питань науково-промислового співробітництва (м. Одеса, 2013 р.), «Економіка сьогодні: актуальні питання та інноваційні аспекти» (м. Київ, 2013 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 15 наукових праць, з них: 1 монографія, 6 статей у фахових виданнях України (2 з яких включено до міжнародних наукометричних баз), у т.ч.: 2 – у наукових журналах, 4 – у збірниках наукових праць, 8 – доповідей і тез доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій – 16,88 д.а., з яких 12,42 д.а. належать особисто автору.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків, списку використаних джерел з 224 найменувань – на 24 сторінках, 7 додатків – на 27 сторінках. Повний обсяг дисертації – 287 сторінок, з них 223 сторінок основного тексту. Дисертація містить 34 рисунки, з яких 2 займають повні сторінки, 53 таблиці, з яких 11 займають повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; розкрито її зв'язок з науковими темами; сформульовано мету дослідження і завдання, об'єкт, предмет і методи; визначено наукову новизну і практичне значення результатів.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади стратегічного управління інноваційним розвитком промислового підприємства та його організаційно-економічного інструментарію» – досліджено теоретичне підґрунтя інноваційного розвитку промислового підприємства як об'єкту стратегічного управління. Типологізовано чинники, що впливають на стратегію інноваційного розвитку промислового підприємства. Надано змістовну характеристику та типологізовано організаційно-економічний інструментарій стратегії інноваційного розвитку.

Дослідження теоретичних засад стратегічного управління інноваційним розвитком промислового підприємства і його управлінського інструментарію довело, що останній науковці виділяють в окремий об'єкт, стосовно якого немає спільної позиції і триває пошук шляхів вдосконалення.

Дефініція інноваційного розвитку як об'єкту стратегічного управління постійно еволюціонує, що впливає на суміжні поняття. До відомих дефініцій інноваційного процесу та його складових (інновація, новація, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал); інноваційних цілей, стратегії інноваційного розвитку та інноваційної політики, ефект інноваційної діяльності, що локалізуються на рівні інноваційно-активного або інноваційно-спрямованого підприємства, долучилися поняття інноваційних змін, інноваційності персоналу, інноваційного мислення та інноваційної культури персоналу, що створюють її *сучасне семантичне коло* (рис.1).

Основні причини якісних змін змістовності інноваційного розвитку і його семантичного кола – це: а) розширення змістовності інноваційної діяльності; б) розширення сфери інновацій від техніко-технологічних і продуктових на управлінські, організаційні, маркетингові; в) глобалізація інноваційних процесів, що передбачає тісну кооперацію їх учасників; г) превалювання ролі інтелектуальної складової інноваційного потенціалу та інноваційного розвитку над матеріальною; д) криза інноваційних парадигм в умовах економіки знань, що містить ознаки інформаційної та креативної економіки.

Як об'єкт стратегічного управління інноваційний розвиток промислового

підприємства (ІРПП) доцільно визначити як процес розвитку підприємства на засадах ефективної інноваційної діяльності, побудованої шляхом ефективного використання інноваційного потенціалу, всіх його складових. *Напрямок інноваційного розвитку підприємства* – це шлях або рух шляхом впровадження і реалізації інновацій, які поліпшують кількісні та якісні характеристики діяльності підприємства, зміцнюють його ринкові позиції та створюють умови для прогресивного розвитку. *Класифікаційні ознаки виділення його видів* – це: стратегічна спрямованість, масштаб напрямків, функціональна діяльність, строк реалізації, рівень аналізу. Поширюються маркетингові ознаки: спосіб розроблення нової продукції, особливості диверсифікації виробництва і збуту, розширення ринкових меж, спонукальні мотиви підприємства і споживача інновацій. Проте основною залишається ознака сфери застосування, виділяючи його технологічний, продуктовий, організаційно-управлінський, ринковий, ресурсний види.

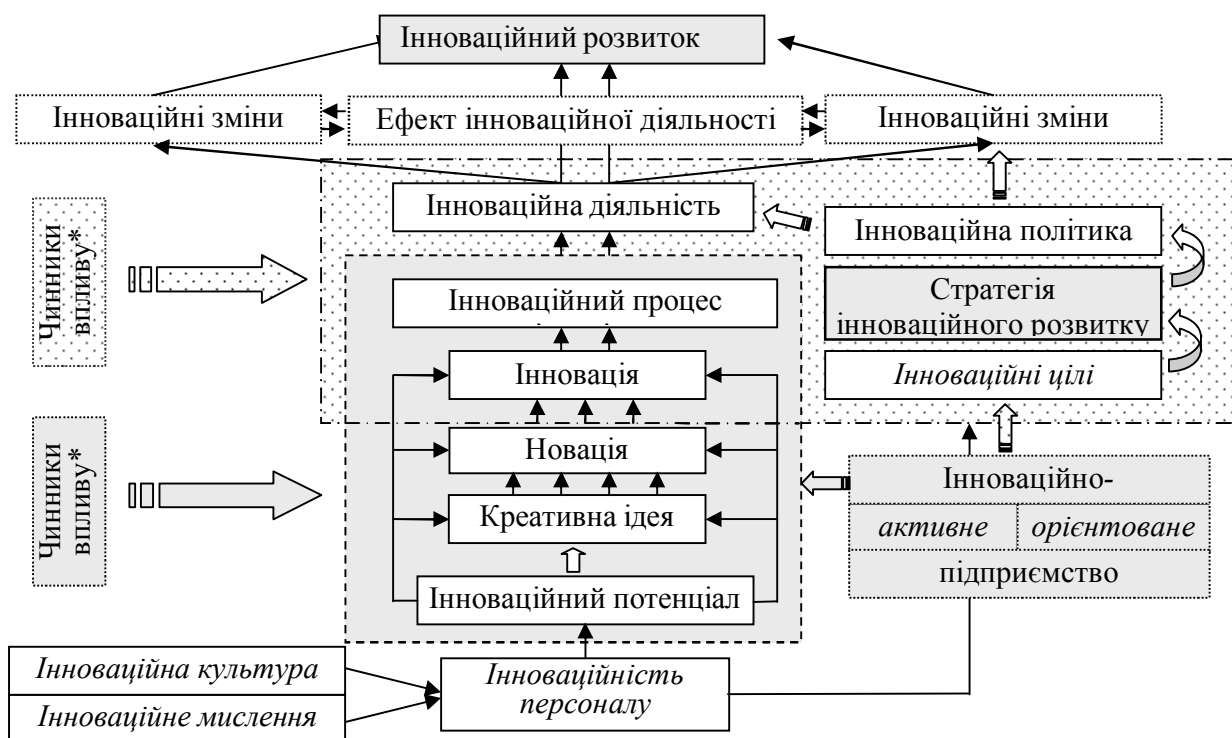

Рисунок 1 – Семантичне коло дефініції інноваційного розвитку промислового підприємства

Єдина класифікація чинників впливу на інноваційний розвиток сьогодні відсутня. Тому виділено дві окремі групи чинників, що впливають на: процес інноваційного розвитку як об'єкт і його стратегію як інструмент стратегічного управління. Чинники розвитку розрізняються суттєвістю, походженням, характером прояву та спрямованістю впливу, що є підставою для їх типологізації за даними ознаками. А сфера діяльності, розмір, практика управління підприємством, відношення до інноваційного розвитку, інноваційного потенціалу підприємства є чинниками інноваційного розвитку та стратегоутворюючими водночас. Якісні зміни зовнішнього і внутрішнього середовища вітчизняних промислових підприємств під впливом глобальних інновацій та НТП утворили нові чинники впливу: бурхливу інформатизацію (ІТ-технології в управлінні та

виробництві, інфокомунікації, мережі), проривні технології і глобалізацію.

Стратегією інноваційного розвитку промислового підприємства визначено набір певних правил, методів і засобів пошуку та вибору кращих перспективних напрямів розвитку для трьох підсистем підприємства: науково-технічних досліджень, виробництва та управління. Таке тлумачення зв'язує пріоритети розвитку підприємства з рівнем його інноваційного потенціалу, робить останній головним інструментом досягнення мети розвитку. Сукупність дій, організованих для досягнення мети є методами, для вирішення певних завдань – інструментами.

Відмінністю запропонованої типології стратегоутворюючих чинників (рис.2), що впливають на стратегію інноваційного розвитку, є акцент на вибір виду та підвиду стратегії, одночасно кращих для всіх трьох підсистем промислового підприємства: науково-технічних досліджень, виробництва та управління.

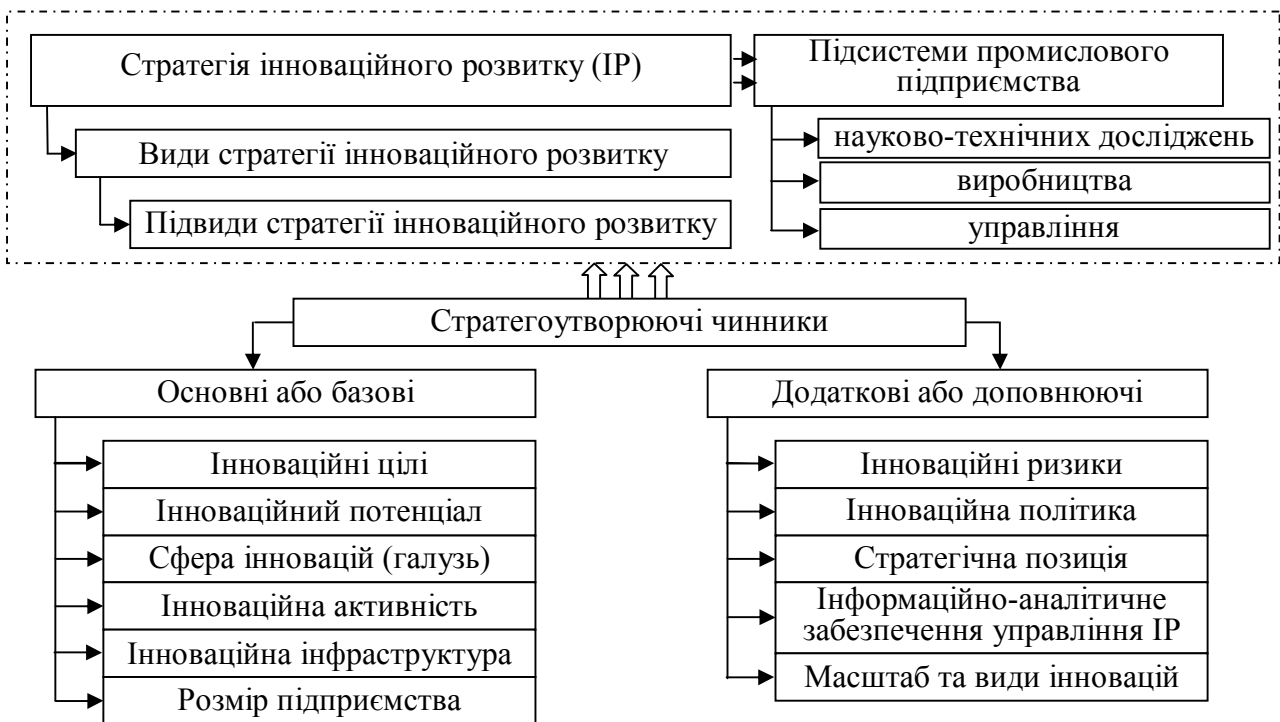

Рисунок 2 – Типологія стратегоутворюючих чинників, що впливають на стратегію інноваційного розвитку, за сутністю та роллю

До стратегоутворюючих чинників віднесено: а) основні або базові: інноваційні цілі, інноваційний потенціал, сферу інновацій (галузь), інноваційну інфраструктуру, розмір підприємства; б) додаткові або такі, що доповнюють: інноваційні ризики, масштаб та вид інновацій, стратегічну позицію та інноваційну політику, інформаційно-аналітичне забезпечення управління.

Завданнями застосування управлінського інструментарію стратегії ІРПП є: визначення цілей інноваційного розвитку; визначення та аналізування стратегоутворюючих чинників; аналізування і планування зростання інноваційного потенціалу підприємства, його складових; обґрунтування і вибір напрямку інноваційного розвитку для кожної з підсистем: виробництво, науково-технічні дослідження, управління; розробка інноваційної політики підприємства. Склад інструментарію залежить від низки чинників, які впливають і на інноваційний

розвиток підприємства, і на його стратегію. *Використання інструментарію* визначають: галузева специфіка підприємства; змістовність завдань; кваліфікація управлінського персоналу; джерела інформації.

Теоретичний базис достатньо глибоко висвітлює управлінські інструменти інноваційного розвитку макро-, мезо- і мікрорівня. Проте *дефініція «організаційно-економічний інструментарій або організаційно-економічні інструменти стратегії інноваційного розвитку»* в ньому відсутня. Тотожними, змістовно близькими або спорідненими визначені поняття: групи інноваційних механізмів, інструменти стратегічного управління управлінського впливу, організаційно-економічні важелі.

Класифікація або типологія організаційно-економічного інструментарію стратегії ІРПП також відсутня. Тому запропонована *класифікація за двома типами ознак: загальнотеоретичні* (відношення суб'єкта стратегування до підприємства, масштаб охоплення інноваційного процесу, природа інструмента, рівень централізації інформаційно-аналітичного забезпечення, розмір підприємства, тривалість використання) та *ознаки в практичній площині* (етапи формування та впровадження стратегії, етапи інноваційної діяльності на підприємстві, стадії життєвого циклу стратегії ІРПП (покроково), функціональність, широта впливу на складові інноваційної діяльності). Її переваги: поглиблення змістовності інструментарію, зручність подальшого використання для вибору інструментів; покрокова прив'язка до життєвого циклу стратегії інноваційного розвитку; поєднання загальнотеоретичних і практичних ознак. Надана *характеристика основних аналітичних інструментів*, застосованих на різних кроках життєвого циклу стратегії інноваційного розвитку, охоплює 31 аналітичний інструмент. Активно поширюється *розробка сценаріїв і дорожніх стратегічних карт*.

Відтак, *робоча гіпотеза дослідження* така: спільний вплив технологічного, інтелектуального й інформаційно-комунікаційного чинників якісно змінює цілі та механізми інноваційного розвитку промислових підприємств, переорієнтуючи останні на смарт-технології, тому організаційно-економічний інструментарій стратегії їх інноваційного розвитку має бути активізаційно-компенсаторним і має формуватися на основі розумних технологій та компетентнісного підходу.

У другому розділі – «Оцінювання передумов, перешкод та домінант розвитку організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку на промислових підприємствах» – виконано: ретроспективний аналіз стану, тенденцій та перешкод ІРПП; оцінку впливу технологічного стратегоутворюючого чинника їх інноваційного розвитку; дослідження інфокомунікаційних можливостей та інтелектуальних потреб промислових підприємств щодо удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку, характеристику смарт-інновацій.

ІРПП висвітлює їх інноваційна спрямованість, інноваційна активність та інноваційна діяльність зі змінами, власне інновації. Аналіз довів, що інноваційна активність підприємств промисловості України ніяк не досягне рівня 1991 р., а стан вітчизняних промислових підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність, є повільно-малорухливим. *Передумови їх інноваційної діяльності* утворюються на двох рівнях: глобально – на рівні країни як загальноекономічні умови бізнесу, і локально – на рівні підприємства, галузі та сфери діяльності.

Загальноекономічні умови бізнесу, хоча за чотири роки покращилися, є досі складними: зменшуються питомі витрати на дослідження при їх незмінній структурі, фінансові надходження на інновації у промислові підприємства мізерні. Промислові підприємства застосовують види інноваційної діяльності варіативно (рис. 3).

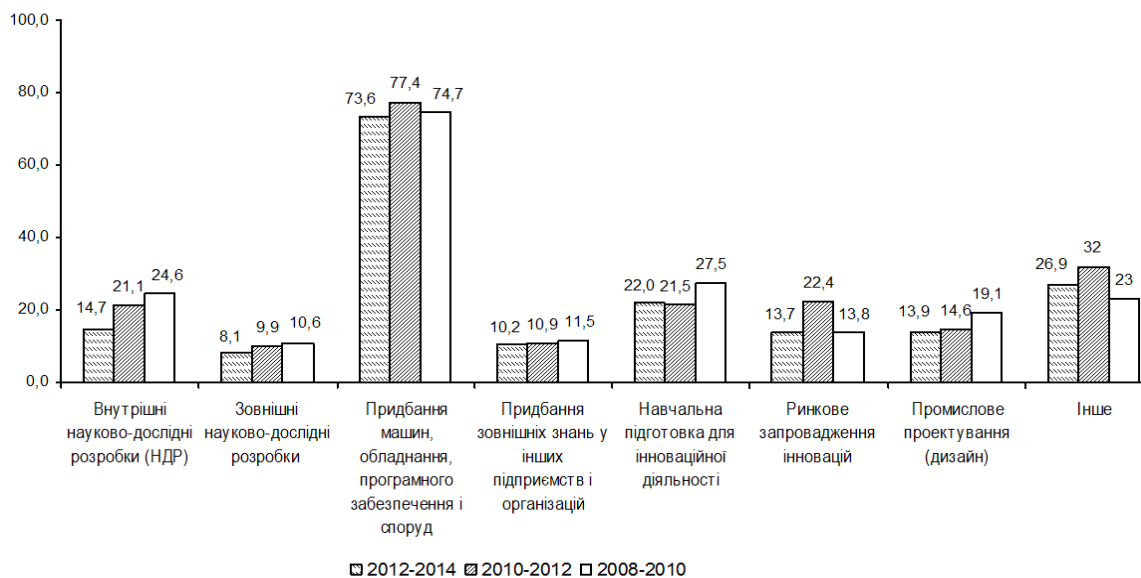

Рисунок 3 – Розподіл підприємств з технологічними інноваціями України за напрямками інноваційної діяльності, %

Вплив технологічної складової НТП можна визначити для інноваційного розвитку промислових підприємств всіх технологічних секторів економіки України як стратегоутворюючий. Проте в промисловості України звужується технологічне відтворення, поглиблюється технологічний регрес та технологічна деградація. Технологічну структуру вітчизняної економіки утворюють не 5-й та 6-й, сукупна частка яких складає тільки 5,04%, а 3-й і 4-й індустріальні технологічні уклади. Найбільш інноваційно-активними залишаються підприємства високо- та і середньовисокотехнологічних секторів, а низькотехнологічний сектор не надає суттєвих результатів інноваційної діяльності та проривних інновацій. Переважає пасивний шлях залучення інновацій підприємствами – їх придбання.

Новітньою тенденцією світового масштабу у напрямку надання інноваційній продукції (товарам, послугам), способам управління інтелектуальних властивостей, що виявляються в процесі їх використання, є *розвиток смарт-інновацій*, що базуються на рішеннях стосовно смарт-функцій. Класифікація технологічних смарт-інновацій продемонструвала, що управління – найменш охоплена ними сфера. Виділено *два напрями управлінських смарт-інновацій* стосовно: а) підприємства, де смарт-інновацією є розумні ділянки, структурні підрозділи, цехи, підприємство як система, оскільки процеси прийняття рішень про управління їх ресурсами приймаються розумними автоматизованими системами; б) видів або окремих процесів управлінської діяльності – як застосування розумних засобів (техніки управління) та смарт-технологій.

Основними перешкодами ІРПП в цілому є: а) внутрішні: нестача власних коштів, великі витрати на нововведення; б) зовнішні суб'єктивні: недостатня

фінансова підтримка держави; недосконала законодавча база, відсутність можливостей для кооперації з підприємствами, ВНЗ і науковими організаціями, нестача інформації про ринки збуту, нові технології; в) зовнішні об'єктивні: високий економічний ризик, тривала окупність нововведень, відсутність коштів у замовників, кваліфікованого персоналу, попиту на продукцію.

Інфокомунікаційні можливості промислового підприємства утворюють і перешкоди, і передумови інноваційного розвитку, оскільки вони змінилися: а) географічно внаслідок значної регіональної нерівності та істотного перекосу розподілу Інтернет-аудиторії на користь великих міст на тлі збереження загальних тенденцій за всіма основними показниками; б) в джерелах інформації не вистачає інформації про нові технології (третій рейтинг як перешкода). Відбуваються *структурні зміни інформаційних джерел*: підприємства поступово переходять до більш професійних джерел внаслідок стрімкого розвитку новітніх технологій та ускладнення технологічної бази виробництва, зростання кількості імпортованих технологій та обладнання. Ринкові джерела інформації обирає більш 50% всіх підприємств як основу прогнозування тенденцій зовнішнього середовища (53,6%), визначення потреб споживачів (32,1%), конкурентної боротьби (42,9%). В цілому переважають внутрішні джерела інформації. Для високотехнологічних галузей мало було б відбуватися зростання частки зовнішніх джерел, проте цього не має.

Тобто *вітчизняні промислові підприємства всіх розмірів стосовно інноваційного розвитку дотримуються стратегії закритих інновацій*.

Дослідження *інтелектуальних потреб* стратегії ІРПП в частині очікувань промислових підприємств від застосування нового управлінського інструментарію (табл. 1) довело нерівномірність: а) автоматизації управління та застосування програм різної функціональності (60% великих і 75% середніх підприємств, а 70% малих – не застосовують жодної); б) обізнаності персоналу про новітні управлінські технології: висока обізнаність – контролінг (94%), бюджетування (80%), реінжиніринг (75%) – існує на тлі поганої інформованості про новітні інфокомунікаційні та інформаційні технології, їх переваги і призначення (28,6%).

Таблиця 1 – Результати, очікувані підприємствами від впровадження на стратегічному рівні управління новітніх управлінських інструментів

Сподівання підприємств	В цілому за інструментами, %		
	4	5*	6
<i>Економічні результати</i>			
1. Раціональний розподіл, використання та економія ресурсів	77	89/89	89
2. Зменшення витрат на інноваційну діяльність (у т.ч. витрат часу)	86	77/77	77
3. Підвищення рівня фінансової результативності (зростання прибутку, рентабельності діяльності та виробництва)	77	89/89	77
4. Підвищення рівня рентабельності інноваційної продукції	51	89/89	89
<i>Управлінські результати</i>			
5. Посилення обґрунтування управлінських рішень стратегії ІРПП	77	89/69	77
6. Оперативність управління процесом залученням джерел ресурсів та його коригування в режимі реального часу	97	77	40
7. Удосконалення інформаційного забезпечення	89	89/77	31
* 4 – хмарні технології; 5 – смарт-технології управління (стратегії ІРПП); 6 – технології активізації інноваційної поведінки персоналу в частині його інноваційної культури та інноваційного мислення.			

Ретроспективний аналіз стратегічного управління підприємствами довів зростання їх інтелектуальних потреб методологічного характеру, що утворює *нові передумови впровадження деяких інструментів* (табл. 2).

Таблиця 2 – Пріоритетні економічні та організаційні передумови впровадження деяких управлінських інструментів на стратегічному рівні управління

Передумови (причини)	Частка опитуваних за видами інструментів, %					
	Секторальні			Новітні		
	1	2	3	4	5*	6
Економічні						
1. Високий рівень витрат (у т.ч. часу) та їх зростання	54	43	54	97	89/77	89
2. Високий рівень інноваційних витрат та їх зростання	-	-	76	86	77/77	77
3. Низька фінансова результативність (збиток, низька рентабельність та платоспроможність тощо)	33	29	33	46	69/54	54
4. Низькі показники розвитку відносно конкурентів	69	-	-	43	87/ 89	71
5. Низькі показники інноваційної діяльності	-	-	58	51	89/89	89
6. Недостатня узгодженість інноваційних цілей з іншими	-	-	66	49	54/37	74
Управлінські						
7. Змінність зовнішнього середовища та потреба керувати підприємством в режимі реального часу	92	89	90	100	77/54	34
8. Неefективність існуючих методів управління	68	-	77	77	89/69	54
9. Низька фінансова дисципліна	-	26	26	46	54/34	31
10. Неefективні координація діяльності та взаємодія структурних підрозділів підприємства, дублювання або відсутність певних функцій, конфлікти при їх виконанні	-	-	83	89	37/29	34
11. Зростання обсягу інформації та комунікацій	-	-	-	89	89/77	31
12. Розширення бізнесу (територіально або секторально)	-	-	-	97	77	40
* – дані наведені для управління в цілому / та для рівня стратегічного управління; 1 – економічне оцінювання промисловими підприємствами джерел ресурсів; 2 – бюджетування; 3 – інноваційний контролінг; 4 – хмарні технології; 5 – смарт-технології управління (стратегії інноваційного розвитку); 6 – технології активізації інноваційної поведінки персоналу підприємства в частині його інноваційної культури та інноваційного мислення.						

Рівень готовності підприємств до застосування новітніх технологій коливається від середнього до низького: лише 37% підприємств здійснює управління витратами, 14% – бюджетування, 49% – не здійснюють планування.

Потреби у запровадженні управлінських смарт-технологій та відповідного інструментарію коливаються від середніх до високих: запровадження хмарних сервісів потребує 91,4%, удосконалення процесу розроблення стратегії ІРПП – 88%, технологій активізації інноваційної поведінки персоналу (інноваційної культури та мислення) – 88,6%.

Доведена схильність підприємств, що обрали шлях інноваційного розвитку, до застосування в управлінні складних та трудомістких смарт-технологій управління, оскільки складність переведена на апаратно-технологічний рівень, компенсована автоматизацією розрахунків обґрунтування варіантів процесів і подій (обмежень, ризиків, перешкод, наслідків). Внаслідок цього персонал не має кількісних обмежень варіантів або заходів стратегії: за множиною критеріїв може бути проаналізовано будь-яка кількість варіантів. Забезпечується мобільність управлінських функцій, стрімке часове зближення виконання операцій, забезпечуючи паралельність їх виконання та оперативність управлінського впливу,

незалежно від розташування об'єкту та суб'єкту управління.

Зростання інтелектуальних потреб підприємств на інструментальному рівні управління має різні темпи зростання: а) у сегменті інформаційних інструментів стрімко зростають інтелектуальні потреби підприємств, розмір яких несуттєво впливає на темпи зростання; б) у сегменті управлінських смарт-технологій зростання інтелектуальних потреб підприємств на інструментальному рівні управління не корелює з розвитком нових технологій активізації інноваційної поведінки персоналу підприємства (інноваційної культури та мислення).

Відтак, *робоча гіпотеза дисертації* має вагомі аргументи на підтримку.

У третьому розділі – «Багаторівневе формування організаційних та економічних інструментів стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства» – запропоновано: активізаційно-компенсаторний смарт-підхід до удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії ІРПП та його ієрархічну концептуальну модель; відповідні активізаційні та компенсаторні управлінські інструменти стратегії, їх функціональну змістовність та цільове застосування; методичні підходи до багаторівневого удосконалення управлінських інструментів стратегії ІРПП, рекомендації щодо систематизації показників для смарт-контролювання інноваційного розвитку.

Сутність активізаційно-компенсаторного смарт-підходу до удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії ІРПП полягає в одночасному удосконаленні організаційних і економічних інструментів стратегії інноваційного розвитку в напрямках: а) активізації (посилення) їх впливу на креативне мислення та інноваційний пошук персоналу підприємств; б) компенсації зростання трудомісткості та функціоналу управління, що виникли під впливом процесів інформатизації та інтелектуалізації виробництва та відповідних комунікацій, а також під впливом власне інноваційного розвитку підприємств.

Концептуальна модель удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії ІРПП на основі АСК-підходу має два подання – узагальнене (рис. 4) та розгорнуте (рис. 5), які демонструють ієрархічність процесу, що має відбуватися на чотирьох рівнях управління інноваційним розвитком: загальнодержавному, регіональному, рівні підприємства, рівні його підсистем. Узагальнене подання дозволяє з'ясувати сутність моделі, розгорнуте – висвітлити зв'язки всіх її елементів та складових.

Для реалізації моделі пропонуються *управлінські інструменти двох груп*:

– *організаційні*, спрямовані на активізацію інноваційного пошуку та розвиток інноваційного мислення персоналу: *дорожні або стратегічні карти*, які дозволяють: візуалізувати стратегію та зв'язок стратегічних цілей, тактичних рішень і бізнес-функцій у часі; планувати та об'єднувати стратегію розвитку з цілями інноваційного розвитку; *ментальні (інтелектуальні) карти*, які подають стратегію інноваційного розвитку цілісно, дозволяють активізувати інноваційне мислення персоналу у процесі її розроблення: на цільовому (розроблювальному), інформаційно-аналітичному, забезпечувальному (контрольному) етапах; *ІТ-технології та хмарні сервіси*, які дозволяють використати новітні технології для прискорення функцій та управлінських робіт, зокрема смарт-контролювання впровадження стратегії; *професійне навчання для формування компетентностей*

персоналу щодо інноваційного і стратегічного менеджменту в частині розроблення стратегії інноваційного розвитку та смарт-контролювання її впровадження;

Рисунок 4 – Узагальнена концептуальна модель удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії ІРПП на основі АКС-підходу

– економічні, які дозволяють підвищити результативність процесів розроблення та впровадження стратегії інноваційного розвитку на різних рівнях управління: а) зовнішні загальнодержавного та регіонального призначення (пряме фінансування НДДКР щодо інновацій у формі субсидій на їх розробку і просування, грантів на конкурсній основі; пільгове кредитування інноваційної діяльності; надання податкових канікул; тощо; б) на рівні підприємств та його підсистем (система показників для смарт-контролювання впровадження стратегії, система стимулювання інноваційного пошуку персоналу).

У управлінських інструментів стратегії ІРПП різний *функціональний зміст*. Здатні активізувати інноваційний пошук та інноваційне мислення персоналу на рівні промислового підприємства, не збільшуючи його трудомісткість або компенсуючи її за рахунок застосування відповідних смарт-технологій та технічних засобів управління: дорожні (стратегічні) і ментальні (інтелектуальні) карти, ІТ-технології та хмарні сервіси, стимулювання інноваційного пошуку, професійне навчання для формування компетентностей персоналу зі стратегії інноваційного розвитку, смарт-контролювання її впровадження.

Дорожня (стратегічна) карта за умов АКС-підходу – це інтерактивний інструмент, що дозволяє негайно вносити зміни та уточнення в сценарії розвитку

об'єкта управління за допомогою автоматизованих засобів управління. Застосовні такі її види: карта промислових технологій, наукова і технологічна, карта продукту, програмна. Запропонована послідовність побудови загальної стратегічної дорожньої карти ІРПП полягає у розподіленні дій з побудови за кроками стадій життєвого циклу стратегії інноваційного розвитку підприємства відповідно до їх послідовності. Визначено три основних маршрути ІРПП: інновації, персонал, технологія, та часова модель розроблення маршрутів ІРПП за видами інновацій.

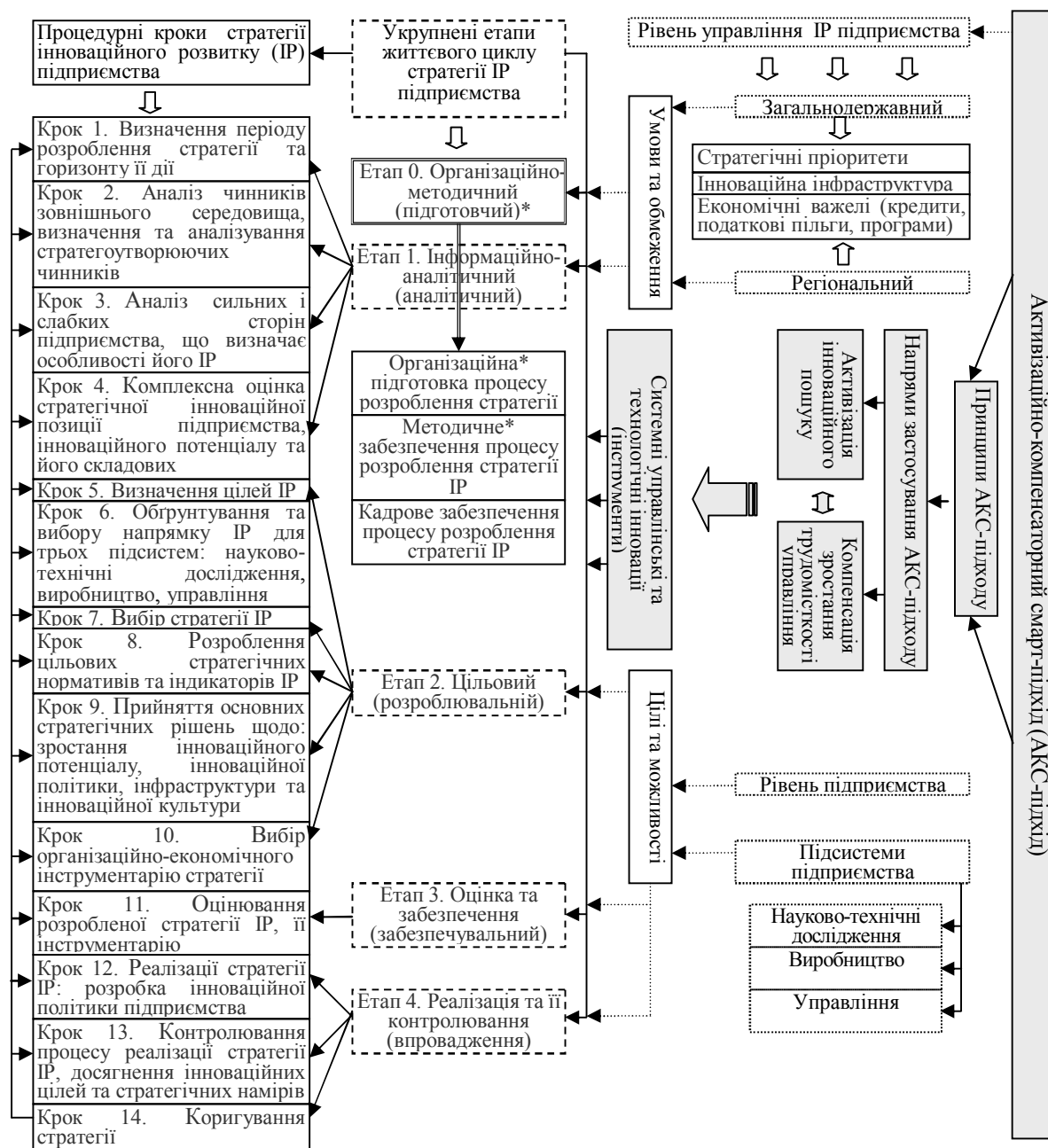

Рисунок 5 – Розгорнута концептуальна модель удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії ІРПП на основі АКС-підходу

Ментальна (інтелектуальна) карта (IK mind-maps) – наочне відображення ефективного способу думати, запам'ятовувати, згадувати та вирішувати творчі завдання, вносити в них зміни, удосконалювати. Як управлінський інструмент

стратегії ІРПП вона має не лише активізаційний, але й компенсаторний характер за рахунок переваг проти лінійного подання інформації, що активізує творчий пошук, збільшує інформованість на тлі спрощення подання інформації. Два принципово розбіжних напрямки їх застосування (інноваційний пошук та впровадження інновацій) суттєво розрізняються основними завданнями.

ІТ-технології та хмарні сервіси здатні компенсувати трудомісткість інноваційного пошуку стратегії. До них відносяться: а) *розроблення ІК mind-maps програмними засобами, доступними он-лайн*, вибір яких залежить від складу інструментарію стратегії та об'єкту картографування; б) *застосування програмних продуктів для розроблення стратегії та контролювання її реалізації*, яких виявлено 5 груп, деякі з них збільшують інтелектуалізацію та функціональність; в) *хмарні сервіси та новітні тенденції їх розвитку*: інтеграція мобільних співробітників у корпоративну систему в режимі реального часу внаслідок повного управлінського функціоналу мобільних пристроїв, аналогічного стаціонарним; радикальна зміна інтерфейсу у бік голосового управління та застосування штучного інтелекту; мобільні рішення для різних категорій персоналу. *З основних провайдерів хмарних сервісів* для цілей стратегії ІРПП підходять лише три (Google Drive, Microsoft OneDrive, Dropbox). Застосування 4-х існуючих моделей хмар (приватна, спільна, публічна (громадська), гібридна) при розробленні стратегії ІРПП залежить від рівня розробки стратегії, оскільки на них різні користувачі.

Професійне навчання для формування компетентностей персоналу в частині розроблення стратегії інноваційного розвитку здатне активізувати інноваційний пошук та компенсувати трудомісткість стратегії. Його форми і терміни визначають *ключові компетентності персоналу щодо стратегії ІРПП*:

– *загальні* щодо: а) розроблення загальної стратегії підприємства та стратегії його інноваційного розвитку; б) індикативного, тематичного та повного контролювання, аналізу його результатів; в) користування ПК та мережами;

– *специфічні щодо активізаційно-компенсаційних управлінських інструментів стратегії ІРПП*: а) організаційних: дорожніх стратегічних карт, інтелектуальних карт, ІТ-технологій та хмарних сервісів, професійного навчання для формування ключових компетентностей персоналу з розроблення стратегії інноваційного розвитку та смарт-контролювання її впровадження; б) *економічних*: зовнішні загального призначення, на рівні підприємств та його підсистем (смарт-контролювання впровадження стратегії, стимулювання інноваційного пошуку).

Для формування компетентностей в частині стратегії інноваційного розвитку застосовні різні форми і терміни навчання персоналу, які забезпечують вищу результативність на певному рівні стратегії ІРПП. Це відображують рекомендації щодо їх цільового застосування та оцінювання рівня компетентностей персоналу.

Оцінювати рівень компетентностей *j*-го фахівця персоналу щодо організаційно-економічного інструментарію стратегії ІРПП на основі АКС-підходу (a_i) пропонується з урахуванням коефіцієнтів значущості управлінського інструмента і компетентності експерта (екзаменатора):

$$a_j = \frac{\sum_{i=1}^m \sum_{k=1}^l \alpha_k \beta_i a_{ijk}}{ml} = \frac{\sum_{i=1}^m \beta_i a_{ij}}{m} = \frac{\sum_{k=1}^l \alpha_k a_{jk}}{l}, \quad (1)$$

де α_k – ваговий коефіцієнт компетентності k -го експерта (екзаменатора), од.;
 β_i – ваговий коефіцієнт значущості i -го інструмента для рівня управління, од.;
 a_{jk} – оцінка j -го фахівця k -м експертом (екзаменатором), од.;
 m – кількість потенційних інструментів за АКС-підходом із 7 груп, од.;
 l – кількість експертів (екзаменаторів), осіб (не більше 3-х).

Результати отриманих значень оцінок зводяться у форму табл. 3, що спрощує використання результатів оцінювання базових і специфічних компетентностей після їх трактування за шкалою Харінгтона.

Таблиця 3 – Результуюча форма оцінювання компетентності персоналу щодо організаційно-економічного інструментарію стратегії ІРПП на основі АКС-підходу (фрагмент для ТОВ «ХК Мікрон») /перерахунок за шкалою Харінгтона

Результати оцінювання компетентностей персоналу (a_i)	Шифр фахівця, що застосовує управлінський інструментарій					
	001	002	...	014	...	00
1. Базові компетентності	0,7 / 4	0,8 / 5	...	0,64 / 4	...	0,76 / 4
2. Специфічні компетентності	0,37 / 2	0,68 / 4	...	0,33 / 2	...	0,44 / 3

Інструментом, здатним компенсувати трудомісткість стратегії є *смарт-контролювання її впровадження* за рахунок: системи індикативних показників, яка містить менший перелік відносно існуючих; аналітичних програм з функціоналом інтелектуального інтерфейсу та контролювання; хмарних сервісів та мереж, які забезпечують інтерактивність контролювання; а також зміни технологій управління під впливом інтерактивності смарт-контролювання з послідовних на паралельно-послідовні або паралельні. Основні завдання *смарт-контролювання*: а) планувальні: розробка єдиних принципів та методології планування та контролювання; визначення індикативних показників для контролю реалізації стратегії інноваційного розвитку; б) організаційні: побудова автоматизованої системи смарт-контролю, визначення взаємозв'язків її складових; регламентація контрольних операцій та розмежування сфер контролювання; застосування мотивуючих програм щодо опанування методів смарт-контролювання; в) контрольні-аналітичні: інтерактивне смарт-контролювання процесів, аналізування відхилень; г) регулюючі: розроблення пропозицій задля усунення відхилень.

Система індикативних показників смарт-контролювання виконує чотири функції на всіх рівнях та етапах життєвого циклу стратегії інноваційного розвитку: а) перетворюючу, переводячи стратегічні цілі інноваційного розвитку на тактичний рівень через показники-індикатори їх досягнення; б) стимулюючу, передбачаючи мотивацію персоналу зі смарт-контролювання; в) нормативну, встановлюючи критичні величини показників; г) контролюючу, встановлюючи показники-індикатори відхилень планових і фактичних значень показників.

АКС-підхід апробовано на 3-х промислових підприємствах (табл. 4), що продемонструвало його доцільність і результативність.

Таблиця 4 – Зведена бальна оцінка інноваційних можливостей вибірки промислових підприємств методом «Innovation Scorecard» (фрагмент)

Фактори	Сума балів	Оцінка підприємств в балах			
		ТОВ «ХК Мікрон»	ТОВ «ЕЛІ ІТЕКС»	ТОВ «ППГ «МАЙСТЕР»	ПП «Айтекс»
1. Конкуренція (за 3-ма критеріями не більше 10 балів)	1-4 кожному	8	10	9	10
2. Можливості структурної перебудови галузі	0-10	5	6	6	7
3. Наслідки інноваційної діяльності (2 критерії)	0-5, 6-10	10	10	10	10
4. Внутрішні маркетингові можливості (2 критерії)	0 або 10	10	10	10	10
5. Внутрішні виробничі можливості для реалізації програми (рівні потреби у модифікації)	0, 1-5, 6-9, 10	5	5	5	6
6. Науково-технічна база (за 5-ма критеріями кожному)	0 або 2	8	9	10	10
7. Сировинна база (за 3-ма критеріями до 10 балів)	1-4 кожному	8	9	10	10
8. Персонал (рівень кваліфікації, здатність до змін)	0-10	6	8	9	7
9. Наявність власних коштів (за 2-ма критеріями)	0-10	5	10	10	10
10. Організаційно-виробнича структура (рівні гнучкості, інноваційної спрямованості, адаптованості до змін)	0, 5, 10	5	9	10	10
Всього балів (початковий рівень)	0-100	66	86	89	90
Доцільність застосування АКС-підходу	-	так	так	так	так
Очікувана результативність застосування АКС-підходу	-	середня	висока		

Апробація розробленого забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства активізаційно-компенсаторними організаційними та економічними інструментами і рекомендацій щодо їх цільового застосування довела реальний характер запропонованих методичних розробок, а проведене дослідження підтвердило робочу гіпотезу дисертації.

ВИСНОВКИ

В дисертації наведено *теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання*, яке полягає у розробленні теоретико-методичного підґрунтя багаторівневого забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства активізаційно-компенсаторними організаційними та економічними інструментами і рекомендацій щодо їх цільового застосування.

Всі задачі розв'язано, сформульовано такі висновки і рекомендації:

1. Узагальнення наукового базису інноваційного розвитку промислового підприємства дозволило обґрунтувати його якісні зміни як об'єкту стратегічного управління та визначити семантичне коло дефініції інноваційного розвитку, де до відомих дефініцій кола додані *поняття інноваційних змін, інноваційності персоналу підприємства, його інноваційного мислення та інноваційної культури*.

2. *Типологізовано чинники, що впливають на стратегію інноваційного розвитку промислового підприємства, обґрунтовано їх характер і наслідки. Виділення двох груп чинників впливу (на процес інноваційного розвитку як об'єкт стратегічного управління та на стратегію як інструмент) дозволило виділити стратеґоутворюючі чинники, охопити новітні (інформатизацію, проривні технології, глобалізацію); врахувати їх вплив на вибір стратегії, кращої для трьох підсистем промислового підприємства одночасно.*

3. Автором надано змістовну характеристику та класифіковано організаційно-економічний управлінський інструментарій стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства. Застосування загальнотеоретичних та практичних ознак дозволяє з'єднати у статистиці та динаміці інноваційний процес, стратегію інноваційного розвитку та її управлінський інструментарій з впливом на інноваційну діяльність підприємства.

4. Дослідженням стану встановлені тенденції інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств, визначено його економіко-організаційні перешкоди, які виникають внаслідок застосування в управлінні складних та трудомістких розумних технологій управління, що утворюють вплив технологічної складової НТП і розвиток смарт-інновацій.

5. Обґрунтовані зміни стратегічного управління інноваційним розвитком на вітчизняних промислових підприємства, дозволили виявити зростання інформаційно-комунікаційних можливостей підприємств в частині технологій інформаційного забезпечення управління та інтелектуальних потреб щодо організаційно-економічного управлінського інструментарію для стратегії інноваційного розвитку в частині розумних технологій управління. Це враховано у висунутих принципах розумності, компенсаторності, часової гармонійності та розробленій специфікації ключових компетентностей персоналу.

6. Розроблено активізаційно-компенсаторний смарт-підхід щодо удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства, за яким системна розробка управлінського інструментарію стратегії активізує інноваційне мислення та інноваційний пошук персоналу підприємства за всіма етапами життєвого циклу стратегії, водночас компенсує зростання функціоналу та трудомісткості зазначених процесів. Запропонована концептуальна модель висвітлює ієрархічність інструментарію за чотирма рівнями управління інноваційним розвитком: загальнодержавним, регіональним, рівнями підприємства і його підсистем (науково-технічні дослідження, виробництво, управління).

7. Розроблений методичний підхід передбачає багаторівневе забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства розумними активізаційними та компенсаторними управлінськими інструментами, а також містить рекомендації щодо їх функціональної змістовності та цільового застосування.

8. Змістовна характеристика смарт-контролювання інноваційного розвитку промислового підприємства та систематизація показників для оцінювання результативності управлінських інструментів у стратегії інноваційного розвитку дозволяють оцінити їх узагальнено та розгорнуто.

Обґрунтований теоретичний базис і розроблені на його основі методичні положення і рекомендації на основі активізаційно-компенсаторного смарт-підходу удосконалюють процес стратегічного управління інноваційним розвитком, підвищують його результативність, активізують інноваційний пошук і забезпечують оперативність управлінських рішень, компенсуючи зростання їх трудомісткості за рахунок розумного управлінського інструментарію.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографії

1. Воронжак П.В. Організаційно-економічний інструментарій стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств та смарт-підхід: [моногр.] / П.В. Воронжак, С.В. Філіппова. – Одеса: ОНПУ, ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 276 с. (12,2 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено теоретико-методичний базис організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислових підприємств, його процедурне забезпечення – 8,0 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Воронжак П.В. Активізаційно-компенсаторний смарт-підхід щодо удосконалення організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства та його концептуальна модель [Електронний ресурс] / П.В. Воронжак // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 6, (16). – С. 206-212. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No6/206.pdf>. – доступно на 05.12.2015. – Назва з екрана. (0,74 д.а.). *Журнал індексується і реферується в зарубіжних базах даних Index Copernicus (Польща); РІНЦ (Росія); Ulrich's Periodicals Directory (США), EBSCO Publishing (США); Google Scholar (США).*

3. Воронжак П.В. Інноваційний розвиток вітчизняних промислових підприємств: основні проблеми та тенденції / С.В. Філіппова, П.В. Воронжак // Економічні інновації: зб. наук. пр. – О., 2015. – Вип. 60, Т. III. – С. 336-341 (0,31 д.а., особистий внесок здобувача: поетапне визначення та аналітичне обґрунтування проблем і тенденцій інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств – 0,21 д.а.). *Видання індексується і реферується в зарубіжній базі даних Google Scholar (США).*

4. Воронжак П.В. Економіко-організаційні перешкоди інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств / П.В. Воронжак // Економіка. Менеджмент. Бізнес: Зб. наук. пр. – Київ, 2014. – Вип. 4. – С. 33-39 (0,47 д.а.).

5. Воронжак П.В. Систематизація показників інноваційного розвитку інноваційно-активного промислового підприємства / П.В. Воронжак // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 6, (110). – С. 215-220. (0,4 д.а.).

6. Воронжак П.В. Інноваційний розвиток промислового підприємства як об'єкт стратегічного управління / С.В. Філіппова, П.В. Воронжак // Економіка. Менеджмент. Бізнес: Зб. наук. пр. – Київ, 2014. – Вип. 3. – С. 124-129. (0,46 д.а., особистий внесок здобувача: узагальнено теоретичні засади та обґрунтовано зміну ролі інноваційного розвитку у стратегії підприємства – 0,3 д.а.).

2. Опубліковані праці, які додатково відображають результати дисертації

Матеріали наукових конференцій

7. Воронжак П.В. Вплив технологічного стратегоутворюючого чинника інноваційного розвитку промислових підприємств: Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті»], (Одеса, 16-18 грудня 2015 р.) / П.В. Воронжак. – Одеса: ОНПУ, 2015. – С. 31-33. (0, 17 д.а.)

8. Воронжак П.В. Податкове регулювання та стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств : Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Ефективні моделі управління в сучасних умовах: теорія і практика»], (Україна, м. Кіровоград, 17 квітня 2015 р.) / П.В. Воронжак. – Кіровоград: Ексклюзив-Систем, 2015. – С. 65-67. (0,16 д.а.).

9. Воронжак П.В. Інфокомунікаційні можливості та інтелектуальні потреби промислових підприємств щодо управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку : Матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»], (Одеса, 19-22 травня 2015 р.) / П.В. Воронжак. – Одеса: ОНПУ, 2015. – С. 33-35. (0,2 д.а.).

10. Воронжак П.В. Аналітичні інструменти стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтрнет-конф. [«Проблеми ринку та розвитку регіонів України в ХХІ столітті»], (Одеса, 10-12 грудня 2014 р.) / П.В. Воронжак. – Одеса: ОНПУ, 2014. – С. 45-48. (0,22 д.а.).

11. Воронжак П.В. Механізм регулювання та стимулювання інноваційної діяльності : Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. [«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»], (Одеса, 20-23 травня 2014 р.) / П.В. Воронжак. – Одеса: ОНПУ, 2014. – С.53-55 (0,25 д.а.).

12. Воронжак П.В. Система показників для смарт-контролювання інноваційного розвитку промислового підприємства : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Перспективні напрямки економічної науки»], (Дніпропетровськ, 1-2 лютого 2013 р.) / П.В. Воронжак. – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2013 – С. 59-60. (0,25 д.а.).

13. Воронжак П.В. Податковий важіль інноваційного розвитку промислових підприємств : Матеріали міжнар. українсько-японської конф. з питань науково-промислового співробітництва (Одеса, 24-25 жовтня 2013р.) / П.В. Воронжак. – Одеса: ОНПУ, 2013. – Т.2. – С.122-123. (0,2 д.а.).

14. Воронжак П.В. Активізаційні та компенсаторні управлінські інструменти стратегії інноваційного розвитку : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Економіка сьогодні: актуальні питання та інноваційні аспекти»], (Київ, 26-27 квітня 2013 р.) / П.В. Воронжак. – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2013. – Т. 3, (3). – С. 112-113. (0,2 д.а.).

Інші видання

15. Воронжак П.В. Типологія організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства [Електронний ресурс] / П.В. Воронжак // Ефективна економіка. – 2013. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5166>. – Доступно на 13.03.2014. – Назва з екрана. (0,65 д.а.). ***Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США), SIS (США).***

АНОТАЦІЯ

Воронжак Павло Вікторович. Організаційні та економічні інструменти стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2016.

Узагальнено науковий базис інноваційного розвитку промислового підприємства, визначено семантичне коло дефініції інноваційного розвитку та обґрунтоване його якісні зміни як об'єкту стратегічного управління. Типологізовано чинники, що впливають на стратегію інноваційного розвитку промислового підприємства, обґрунтоване характер і наслідки їх впливу.

Надано змістовну характеристику та розроблено класифікацію організаційно-економічного управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства. Проаналізовано стан, тенденції інноваційного розвитку вітчизняних промислових підприємств, визначено його економіко-організаційні перешкоди. Обґрунтовано зміни стратегічного управління інноваційним розвитком на вітчизняних промислових підприємствах. Оцінено їх можливості та інтелектуальні потреби щодо удосконалення організаційно-економічного управлінського інструментарію стратегії інноваційного розвитку, податкового регулювання та стимулювання. Обґрунтовано смарт-підхід щодо удосконалення управлінського організаційно-економічного інструментарію стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства, розроблено його концептуальну модель. Розроблено методичні підходи до багаторівневого забезпечення стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства розумними активізаційними та компенсаторними управлінськими інструментами, а також рекомендації щодо їх функціональної змістовності та застосування. Систематизовано показники смарт-контролювання інноваційного розвитку та оцінювання результативності застосування управлінських інструментів стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства.

Ключові слова: промислові підприємства, інноваційний розвиток, стратегія, організаційні та економічні інструменти, активізаційно-компенсаторний смарт-підхід, концептуальна модель, методика, смарт-контролювання, показники.

АННОТАЦИЯ

Воронжак Павел Викторович. Организационные и экономические инструменты стратегии инновационного развития промышленного предприятия. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесский национальный политехнический университет, Одесса, 2016.

В диссертации исследован научный базис инновационного развития промышленного предприятия, определен семантический круг дефиниции инновационного развития и обосновано его качественные изменения как объекта стратегического управления. В семантический круг к известным дефинициям инновационного процесса, его составляющих и характеристик добавлены понятия

инновационных изменений, инновационности персонала предприятия, его инновационного мышления и инновационной культуры.

Типологизированы факторы, влияющие на стратегию инновационного развития промышленного предприятия, обоснованы характер и последствия их воздействия. Предложенная типология выделяет две группы факторов воздействия (на процесс инновационного развития как объект стратегического управления и на стратегию как инструмент), учитывает информатизацию, прорывные технологии, глобализацию как новые стратегоформирующие факторы. Она делает акцент на выбор вида и подвида стратегии, лучших одновременно для трех подсистем промышленного предприятия: научно-технических исследований, производства, управления.

Представлена характеристика сущности и разработана классификация организационно-экономического управленческого инструментария стратегии инновационного развития промышленного предприятия. Классификация отличается выделением двух типов признаков: а) общетеоретических, связанных с отношением субъекта стратегирования к предприятию, охватом инновационного процесса, природой и продолжительностью использования инструмента, уровнем централизации информационно-аналитического обеспечения, размером предприятия; б) признаков в практической плоскости, связанных с жизненным циклом стратегии и влиянием на инновационную деятельность предприятия.

Проанализировано состояние и тенденции инновационного развития отечественных промышленных предприятий. Обоснование качественных изменений содержит расширенный анализ его экономико-организационных препятствий, возникающих в результате применения сложных и трудоемких разумных технологий управления, образующихся под влиянием технологической составляющей НТП и развития смарт-инноваций.

Обоснованно изменения стратегического управления инновационным развитием на отечественных промышленных предприятиях. Оценены их возможности и интеллектуальные потребности по совершенствованию организационно-экономического управленческого инструментария стратегии инновационного развития, налогового регулирования и стимулирования. Обоснование сочетает информационно-коммуникационные возможности предприятий в части технологий информационного обеспечения управления с их интеллектуальными потребностями в организационно-экономическом управленческом инструментарии для стратегии инновационного развития в части разумных технологий управления. Обоснование воплощается в ключевые компетентности персонала и необходимость соблюдения принципов разумности, компенсаторности и временной гармоничности.

Обоснован смарт-подход к совершенствованию управленческого организационно-экономического инструментария для стратегии инновационного развития промышленного предприятия. Разработана его концептуальная модель. Сущность подхода заключается в системной разработке управленческого инструментария стратегии, который активизирует инновационное мышление и инновационный поиск персонала предприятия по всем этапам жизненного цикла стратегии, и в то же время компенсирует рост функционала и трудоемкости

указанных процессов. А соответствующая многоуровневая концептуальная модель раскрывает иерархичность совершенствования по всем четырем уровням управления инновационным развитием: общегосударственному, региональному, уровням предприятия и его трех подсистем (научно-технические исследования, производство, управление).

Разработан методический подход к многоуровневому обеспечению стратегии инновационного развития промышленного предприятия умными активизационными и компенсаторными управленческими инструментами, а также рекомендации по их функциональному содержанию и целевому применению. Систематизированы показатели для смарт-контролирования инновационного развития и оценки эффективности применения управленческих инструментов в стратегии инновационного развития промышленного предприятия.

Ключевые слова: промышленные предприятия, инновационное развитие, стратегия, организационные и экономические инструменты, активизационно-компенсаторный смарт-подход, концептуальная модель, методика, смарт-контроль, показатели.

SUMMARY

Voronzhak Pavlo Victorovich. Organizational and economic tools to strategy of innovative development of industrial enterprises. – Manuscript.

The thesis for a scientific degree of candidate of Economic Sciences on the speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (According to the Types of Economic Activities). – Odessa National Polytechnic University, Odessa, 2016.

Overview scientific basis of innovative development of industrial enterprises, determine the semantic range of definitions of innovation and quality to justify his change as an object of strategic management. Typologizovano factors influencing the strategy of innovative development of industrial enterprises justify the nature and consequences of their impact. Courtesy content characteristics and classification of organizational-economic management tools strategy of innovative development of industrial enterprises. The state of trends in innovative development of domestic industry, to define its economic and organizational obstacles. Grounded change the strategic management of innovative development in the domestic industry. Reviewed their intellectual capabilities and needs for improving organizational and management tools of economic strategy of innovative development. Grounded smart approach to improving organizational management tools and economic strategy of innovative development of industrial enterprises, developed his conceptual model.

Methodological approaches to providing tiered strategy of innovative development of industrial enterprises activation reasonable compensatory and management tools, as well as recommendations for the functional consistency and application. Systematized performance smart control and evaluation of innovative application performance management tools strategy of innovative development of industrial enterprises.

Keywords: industry, innovative development, strategy, organizational and economic instruments, activation-compensatory smart approach, conceptual model, method, smart control, performance.